

- 39% дітей переживали насильство від старших учнів, 26% – від ровесників;
- 57% відчували образи після скоєного над ними насильства;
- лише 7% респондентів переконані, що ніколи не були ініціаторами та не чинили насильство щодо інших.

Отримані дані свідчать, що саме школа є місцем, де діти найчастіше зустрічаються з насильством. Відтак існує нагальна потреба в удосконаленні системи роботи в навчальному закладі з профілактики правопорушень та насильницьких дій серед неповнолітніх, тому що насильство є засвоєною моделлю поведінки. Саме від спільних зусиль залежить попередження та формування навичок насильницької поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агарова Н. Проблема жорстокості у шкільному середовищі / Н. Агарова // Соціально-правовий захист молоді : [зб. наук. статей]. – Ужгород, 2002. – С. 6 – 12.
2. Лэйн Д. Школьная травля (буллинг) [Электронный ресурс] / Д. Лэйн // ZipSites.ru: бесплат. электрон. интернет б-ка. – Режим доступа : <http://www.zipsites.ru/psy/psyib/info.php?414>.
3. Попіль О. Агресія у школі : Чи можна їй запобігти / О. Попіль // Соціальний педагог. – 2012. – № 12 (72). – С. 27 – 37.
4. Чернякова А. Проблема третирування (bullying) серед учнів у загальноосвітній школі США : шляхи запобігання та подолання [Електронний ресурс] / А. Чернякова. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua>.
5. Шабінський М. Насильство у школі і його попередження засобами громадянського виховання / М. Шабінський // Україна молода. – 2007. – С. 20 – 25.

Марія Даниук,

викладач,

Чортківський державний

медичний коледж

ФОРМУВАННЯ ГУМАННОГО СТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР ДО НЕПОВНОЛІТНІХ ПАЦІЄНТІВ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ

У статті проаналізована суперечність між потребою формування гуманного ставлення майбутніх медичних сестер до пацієнта та можливостями сучасного навчально-виховного процесу медичних коледжів. Обґрунтовано необхідність формування вміння налагоджувати спілкування з пацієнтами на основі паритетної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Розкрито основні засоби виховання гуманного ставлення майбутніх фахівців до пацієнта як чинника запобігання насильству та жорстокому поводженню з неповнолітніми.

Mariia Daniuk

FORMATION OF HUMANE ATTITUDE OF FUTURE NURSES TO JUVENILE PATIENTS IN THE SOCIAL AND LEGAL CONTEXT

The article concerns the conflict between the need for humane treatment of future nurses to patients and opportunities of modern educational process of medical colleges. The necessity to develop the skills of communication with patients on the basis of parity subject-subject interaction is outlined. The main techniques of developing humane attitude of future specialists to the patient as a factor of preventing violence and abuse of children and youth are examined.

Становлення української державності, інтеграція в європейське і світове співтовариство, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова громадянського суспільства передбачають орієнтацію на особистість, націю, духовно-моральну та інтелектуальну культуру суспільства, визначають пріоритетні напрями науки та освіти, серед яких – підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку. Сучасні умови суспільного розвитку України потребують переходу вищої школи на нову концепцію підготовки майбутніх спеціалістів, що передбачає підвищення рівня професіоналізму, компетентності, інтелектуальної культури тощо.

Необхідність реформування системи медичної освіти в Україні, її удосконалення і підвищення рівня якості є важливою соціокультурною проблемою, яка значною мірою зумовлюється проголошенням життя людини найвищою суспільною цінністю та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації та самореалізації. Це актуалізує проблему виховання гуманного ставлення до пацієнта у медичних сестер у процесі фахової підготовки. У «Концептуальних засадах демократизації та реформування освіти в Україні» наголошено на тому, що в основі оновлення методів, прийомів навчальної діяльності повинно лежати гуманістичне спілкування, партнерські стосунки, принципи рівноправного діалогу.

Аналіз педагогічної літератури, вузівських навчальних планів та програм з підготовки молодших медичних працівників засвідчив, що існує суперечність між завданнями виховання студентів медичних коледжів та завданнями, які їм необхідно вирішувати у процесі практичної діяльності. При організації навчально-виховного процесу підготовки майбутніх молодших медичних працівників на даний час не в достатній мірі враховуються нові педагогічні тенденції, які окреслились за останні роки у вищій школі. А саме: зміна цілеспрямованості в напрямку гуманізації, культуровідповідності та природодоцільності; посилення особистісної орієнтації змісту та технологій навчання; індивідуалізація освітніх траєкторій студентів; творча та розвиваюча спрямованість базової освіти; технологізація та комп'ютеризація навчального процесу. Ці процеси ми розглядаємо основними чинниками вдосконалення виховного компоненту професійної підготовки майбутніх медичних сестер, який ми тлумачимо як взаємозв'язок суб'єкта освітньої діяльності (студента) з освітнім середовищем.

Під освітнім середовищем розуміємо природне чи штучно створене соціокультурне середовище студента, що включає різні види засобів і змісту освіти, які здатні забезпечувати виховання гуманної особистості, формування активної продуктивної діяльності майбутнього медичного персоналу. При цьому ми ґрунтуємось на концепції І. М. Сеченова (1861 р.) про невіддільність організму від середовища свого існування, основна теза якої полягає в тому, що організм без зовнішнього середовища, що підтримує його існування, неможливий; через те в наукове визначення організму повинно входити і середовище, що впливає на нього. Оскільки без останнього існування організму неможливо, суперечки про те, що в житті важливіше – середовище чи саме тіло – не мають жодного сенсу [3].

З метою виявлення стану реалізації проблеми в практиці роботи сучасного медичного коледжу, ми провели анкетування 74-х їх випускників. Реципієнтам пропонувалось на основі самоаналізу проранжувати цінності відповідно до їх значущості у власній професійній діяльності. Серед перших восьми цінностей у порядку спадання їхнього рангу виділені такі: милосердя (65% опитаних), співпереживання (50%), доброзичливість (50%), людяність (40%), відповідальність (30%), сердечність (30%), любов (25%), жертвовність (20%). Більшість опитаних студентів обрали б дружнє ставлення до пацієнта (65%). 25% реципієнтів надали перевагу толерантному ставленню. Позитивним моментом можна вважати те, що жоден із студентів не обрав байдужого ставлення до пацієнта як складової моделі своєї професійної діяльності. Усі опитані вважають свою професію дуже відповідальною і не визнають за доцільне спілкуватися з пацієнтами у грубій формі. Разом з тим свої вміння встановлювати дружні контакти в п'ятибальній системі на 5 балів оцінили лише 4% опитаних, на 4 бали – 37%, на 3 бали – 56%, на 2 бали – 3%. Отже, у студентів уміння встановлювати контакти з пацієнтами сформовані на недостатньому рівні.

Аналіз освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутніх медичних сестер засвідчив, що для якісного виконання своєї професійних обов'язків медичні сестри повинні уміти налагоджувати спілкування з пацієнтами на основі паритетної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Однак навчальними планами їх підготовки вивчення педагогічних та психологічних дисциплін не передбачено. Тому *метою* нашої статті є висвітлення засобів виховання гуманного ставлення до пацієнта в процесі фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи.

Проведені нами дослідження (спостереження за діяльністю викладачів та лікарів у реальних умовах професійної діяльності; анкетування 28 педагогів з метою в'яснення їх думки з цього питання; бесіди та опитування 74 студентів – майбутніх молодших медичних працівників) дозволяють дійти висновку про те, що вихованню гуманного ставлення до пацієнта, формуванню вміння встановлювати з ним контакт найбільше сприяє використання методу особистого прикладу викладача при організації навчально-виховного процесу у коледжі. Це можливо за умови визнання концепції педагогічного процесу як діалогу, що передбачає взаємоспрямовану взаємодію учасників навчального процесу. При цьому педагогічне спілкування виступає основним механізмом досягнення головних цілей навчання та виховання.

Разом з тим, результати аналізу практики навчання свідчать, що педагоги не завжди готові будувати свої стосунки зі студентами на принципах діалогічного спілкування, взаєморозуміння, співробітництва й співтворчості. Деякі з них вважають діалог лише формою організації, а не педагогічною цінністю, важливим засобом взаємодії учасників освітнього процесу. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування у студентів діалогічних умінь у процесі професійної підготовки, яка реалізується двома взаємопов'язаними шляхами: через організацію процесу навчання у вищій школі на основі паритетної взаємодії у системі «викладач-студент» та цілеспрямовану спеціальну діяльність із формування у майбутніх медичних сестер відповідних умінь. Високий та достатній рівні сформованості у майбутніх молодших медичних працівників діалогічних умінь сприятимуть подоланню суперечності між постійним ускладненням професійних функцій сучасного молодшого медичного працівника та недостатньою здатністю випускників вищої педагогічної школи до їх творчої реалізації.

Проведений аналіз літературних джерел та власний досвід педагогічної діяльності засвідчив, що хороших результатів у формуванні гуманного ставлення до пацієнтів можна досягти, якщо викладач використовує у професійній діяльності соціально та індивідуально орієнтовані способи впливу на студента. Наведемо їх антонімічні пари: наказ (розпорядження, команда) – прохання, рішення – порада, допит – довірлива бесіда, критика – акцент на досягненнях, погроза – проекція результату, ярлик – симпатія, повчання – сприйняття позиції вихованця, втеча від вирішення проблеми – обговорення на рівних, надопіка – накладання повноважень, акцент на особистому успіху – акцент на результаті діяльності. При цьому рекомендується у взаєминах зі студентами поєднувати соціально необхідне та індивідуально вільне [2, с. 33–39].

Моделювання діяльності студентів, при якій головна увага відводиться становленню і розвитку їх особистості як індивідуальності в сукупності когнітивних, емоційних і потребо-мотиваційних характеристик, створює умови для переорієнтації функції викладача із джерела знань на спрямовуючу, виховну та контролюючу функцію. Лекції, що відбуваються на основі діалогової технології мають свою специфіку. Насамперед, на них проходить «добудова» педагогом до цілісного теоретичного рівня тих проблем, які були сформульовані ним і студентами під час семінарських чи лабораторних занять. У цьому випадку лекція стає продуктивною – у студентів виникає власна думка, сумніви, запитання, що сприяє формуванню їх комунікативних умінь та вихованню гуманного ставлення до суб'єктів професійної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освітні технології: [навч.-метод. посіб.] / О. Пехота, А. Кіктенко, О. Любарська та ін. / за заг. ред. О. Пехоти. – К.: А.С.К. – 2001. – 256 с.
2. Протироччя шкільного виховання: семь проблем – семь рішень / под ред. М. Щурковой. – М.: «Культура і традиції», 1998. – 96 с.
3. Степанюк А. Конструювання змісту біологічної освіти на основі системного підходу / А. Степанюк, В. Грубінко // Біологія і хімія в школі. – 2006. – № 1. – С. 6–10.

Марина Докторович,

канд. пед. н., доцент,

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

ШКІЛЬНИЙ МОБІНГ: ЗМІСТ, ЧИННИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У статті аналізуються зміст, чинники та шляхи подолання шкільного мобінгу.

Marina Doktorovych

SCHOOL MOBBING: CONTENTS, FACTORS AND WAYS TO OVERCOME IT

The article provides an analysis of contents and strategies of overcoming school mobbing

Насильство у шкільному середовищі є однією з актуальних соціальних проблем. Ця проблема не обминула як розвинуті країни світу, так і ті, що розвиваються. Зокрема, за даними ООН, у країнах, що розвиваються, від 20 до 65% дітей шкільного віку зазнають насильства [4]. За даними дослідження Інституту соціальної і політичної психології, проведеного у київських школах, 34% учнів були жертвами цькування, 43% – знущалися над однолітками хоча б раз у житті, 13% – були організаторами знущань; 5% учнів піддаються щотижня знущанню у школі. Серед 18–21-річних і 22–42-річних опитаних респондентів 78% пригадали і повідомили, що були жертвами знущань у період навчання у школі. Локальні дослідження, проведені у Миколаївській, Житомирській і Чернівецькій областях також зафіксували високу частку насильства у шкільному середовищі [1].

Проблемою насильства займаються психологи, соціологи, педагоги, юристи. Різні аспекти агресії та насильства, у тому числі – у шкільному середовищі, досліджували такі науковці як: Р. Арон, А. Бандура, Е. Валкер, К. Вільсон, Т. Гарр, Е. Кричевська, Г. Лактіонова, К. Лоренц, І. Малкіна-Пих, Л. Найденова, Д. Олвеус, В. Оржеховська, О. Петрунько, В. Ролинський, І. Хозраткулова, Т. Цюман та ін. Попри численні дослідження, низка аспектів проблеми є недостатньо вивченою, зокрема, насильство на рівні учень-учитель, мобінг в освітньому середовищі, кібер-булінг тощо.

Ситуацію загострюють такі чинники:

– відсутність загальнодержавної програми з протидії насильства у шкільному (молодіжному) середовищі (є лише регіональні програми «Стоп-насильство», які здійснюються у складі загальних комплексних регіональних програм);